

Fra at læse til at forstå

"Forstår du også det, du læser?" Han svarede: "Hvordan skal jeg kunne det, når der ikke er nogen, der vejleder mig?" (ApG 8,30-31)

Hovedtanke

Dens litterære struktur og genre, dens fokus på endens tid, dens teologiske kerne og dens aktualitet gør det nemmere at forstå Daniels Bog.

Introduktion

Mange husker sikkert stadig, hvordan de lærte at læse og skrive. Først drejede det sig om at kunne skelne alfabetets 28 bogstaver fra hinanden. Dernæst begyndte vi at sætte bogstaver sammen, danne enkelte ord og afkode småord. Senere kunne vi også umiddelbart genkende længere ord, og til sidst var vi i stand til at læse flydende. Øvede læsere kan endda læse flere linjer ad gangen og forstå indholdet. Øvelse gør mester!

Ét er at kunne læse en tekst – noget andet er at kunne forstå og forklare den. Det kræver øvelse. Ikke stavetræning, men arbejde med fortolkning og udlægning.

Det, der gælder for verdslige tekster, gør sig også gældende for Bibelen. Den skal også læses og forstås rigtigt. At dette ikke er en selvfølge, viser beretningen om Filip, der på opfordring forklarer Esajas' Bog kap. 53 for den etiopiske hofmand (ApG 8,26-40). Selv Jesus havde forinden udlagt Skriften for de forvirrede Emmaus-disciple (Luk 24,27).

Ikke overraskende er også Daniels Bog stadig en "forseglet bog" for mange. Det er jo Gud selv, der har bestemt, at "ordene skulle holdes skjult" (12,14). I endens tid skulle dette dog blive anderledes. Så det er på tide forventningsfuldt at åbne bogen, læse den med indsigt (12,10) og afkode dens profetier.

Det gælder nu ikke om at påtvinge bogen en udefra kommende forklaring, men om at lytte opmærksomt til det, den siger om sig selv. Inden vi i løbet af dette kvartal studerer Daniels Bog kapitel for kapitel, skal vi lige gøre os klart, hvad det er for en type bog: hvilken genre og opbygning, der kendetegner den, hvilket tidsmæssigt perspektiv, der er tale om, hvad det centrale i bogen er, og hvilken aktualitet den har for os i dag.

Den litterære struktur

Studér skemaet og teksterne i det! Hvilke verdensriger bliver beskrevet sideløbende i de fire vigtigste syner i Daniels Bog? Hvad er kendetegnende for dem? Hvorved adskiller det femte rige sig grundlæggende fra alle tidligere nævnte styreformer?

Daniel 2	Daniel 7	Daniel 8-9	Daniel 10-12
Babylon	Babylon		
Medo-Persien	Medo-Persien	Medo-Persien (8,20)	Medo-Persien
Grækenland	Grækenland	Grækenland (8,21f.)	Grækenland
Rom	Rom	(Rom)	Kongen i nord
Oprettelsen af Guds rige (2,34-35.44-45)	Oprettelsen af Guds rige (7,9-18.26-27)	Helligdommens genoprettelse (8,14.25; 9,26-27)	Guds folks frelse (12,1-3)

Baggrund

Et påfaldende kendetegn for synerne, der udgør den profetiske del af Daniels Bog, er deres parallelitet. Den giver vigtige informationer om de beskrevne magters identitet. Således bekræfter kap. 8,20-22 med navns nævnelse den anden og den tredje verdensmagts identitet, som det allerede er fremgået af beskrivelserne i kap. 2 og 7. Opdelingen af Medien og Persien som to riger, der skulle herske efter hinanden – som foretages af visse fortolkere ud fra kap. 6,1.29 – overser denne grundlæggende struktur.

Til fordybelse

Til forskel fra resten af bogen er kap. 2,4b til og med 7,28 skrevet på aramæisk. Dette afsnit er opbygget kiastisk (χ, græsk chi, der betyder krydsstilling), hvilket vil sige, at første del er parallel med sidste del, anden del er parallel med næstsidste del osv. Se følgende eksempel:

- A Nebukadnesars syn om de fire riger (Daniel 2)
- B Gud redder Daniels venner ud af ilden (Daniel 3)
- C Dom over Nebukadnesar (Daniel 4)
- C' Dom over Belshassar (Daniel 5)
- B' Gud redder Daniel ud af løvekulen (Daniel 6)
- A' Daniels syn om de fire riger (Daniel 7)

Til eftertanke

"Gentagelse fremmer forståelsen."

Apokalyptisk profeti

Dan 2,19-23

Hvad er de særlige kendetegn for genren "apokalyptik", som Daniel hører til?

Baggrund

Ligesom Johannes' Åbenbaring i Det Nye Testamente hører også Daniels Bog til den litterære genre apokalyptik. Dette gælder også for enkelte andre bibelske passager (Es 24-27; Matt 24 o.a.) og for en del jødisk og kristen litteratur fra perioden 2. årh. f.Kr. til 2. årh. e.Kr. Nogle af de væsentlige kendetegn for genren er:

- *Drømme og syner*: seeren får guddommelige åbenbaringer i vågen eller sovende tilstand (2,9; 7,1; 8,1; 10,1).
- *Engle*: budskaberne overbringes og forklares delvist af engle (7,16ff; 8,15ff; 9,20ff; 10,4ff.15ff; 12,6ff).
- *Symbolik*: budskaberne er pakket ind i billeder og symboler, der delvist går ud over menneskelig erfaring (2,35; 7,7 o.a.).
- *Dualisme*: det gode og det onde kæmper med hinanden, og det gode vinder (kap. 7; 8-9; 10-12).
- *Determinisme*: Guds frelsesplan når uhindret sit mål, og enden har sin bestemte tid (7,12; 8,14; 11,2; 12,7).
- *Endetidsperspektiv*: verdenshistorien ender i en stor katastrofe efterfulgt af det evige Gudsrige (2,28.44; 8,19.26; 9,26-27; 10,14; 11,4ff).
- *Universalisme*: Guds frelsende plan gælder ikke blot et udvalgt folk, men hele verden (2,35.44-45; 7,14.27).

Til fordybelse

I den græske oversættelse af Det Gamle Testamente – de første kristnes bibel – er Daniels Bog placeret lige efter de store profeter Esajas, Jeremias og Ezekiel. I overensstemmelse med denne rækkefølge står den også i vores bibel blandt de profetiske skrifter. I den hebraiske bibel hører den ikke til profeterne (nebiim), men derimod til skrifterne (ketubim), og den står mellem Esters Bog og Ezras Bog. Det kunne tyde på, at jøderne – med rette – ikke anså den for at være klassisk profetisk litteratur.

Til eftertanke

"Men der er en Gud i himlen, som kan åbenbare hemmeligheder" (v. 28).

Teologisk syn på historien

Dan 2,28.44-45;
7,11-14.21.22.
26-27; 12,1-3

Hvilken historisk synsvinkel indtager bogen? Hvad ledes læserens fokus gang på gang hen på?

Daniels Bog er ikke blot en bog med historier (kap. 1-6), men også en bog om historien (kap. 2 og 7-12). Den spænder over tiden fra det nybabyloniske rige (ca. år 600 f.Kr.) til oprettelsen af Guds rige. De fleste fortolkere anlægger enten en *idealistisk* (tidløs), en *preteristisk* (tidshistorisk), en *futuristisk* (med fokus på endetiden) eller en *historistisk* (verdens- og kirkehistorisk) synsvinkel. Adventister læser Daniels Bog som en kronologisk historisk oversigt udtrykt i symboler, så at sige som en – forud nedskrevet – profetisk "historisk dagbog".

Man bør dog være opmærksom på, at formålet med at åbenbare fremtidige begivenheder ikke er at formidle *viden* i sig selv, men derimod en *forståelse* af det historiske forløb. Det er altså ikke i første omgang væsentligt, *hvornår hvad* vil ske, men spørgsmålet er i højere grad, *om og hvordan* Gud vil gribe ind i verdenshistorien og afslutte den.

Til fordybelse

Kernespørgsmålet i apokalyptikken lyder: "*Hvor længe vil Gud passivt se på, inden han frelser sine?*" (8,13; sml. Hab 1,2; Åb 6,10)

Det er ikke *kendskab til historien*, der trøster de betrængte og giver dem håb (tværtimod!), men derimod *troen på historiens Gud*. Gud åbenbarer ikke nogen historisk køreplan, men sin frelsende indgriben i historien og dermed sin retfærdighed (teodicé-spørgsmålet).

Guds retfærdighed viser sig i, at han til sidst sætter en stopper for uretten, gør en ende på katastroferne, skaffer sine børn oprejsning og opretter sit evige fredsrige. Derfor er apokalyptikernes blik rettet imod den yderste fremtid, mod endens tid, det med længsel ventede vendepunkt.

Til eftertanke

"2300 aftener og morgener! Derefter skal helligdommen få sin ret tilbage" (8,14). "Og nu er jeg kommet for at få dig til at forstå, hvad der skal ske med dit folk ved dages ende. For også dette syn gælder de dage" (10,14). "På den tid skal dit folk blive reddet, alle der er indskrevet i bogen" (12,1).

Symbolisk tidsregning

Dan 7,12-25; 8,14;
9,24-27; 12,6-12

**Hvilken tidsregning ligger til grund for disse tidsangivelser?
Hvilken betydning har de for det plagede folk?**

Baggrund

Hvis man tager bogens udsagn til efterretning, at synerne gælder en fjern fremtid (8,26), og at deres opfyldelse – ud fra Daniels synsvinkel – sker ved dages ende (10,14), så bliver det tydeligt, at de nævnte tidsangivelser ikke skal forstås bogstaveligt, men bør tolkes symbolsk ligesom synerne.

Eksegeter i Adventistkirken fortolker de 3½ tider (7,25; 12,7) og de 2300 aftener og morgener (8,14) ud fra dag-år-princippet, hvorefter en profetisk dag svarer til et historisk år (4 Mos 14,34; Ez 4,5-6). Ifølge denne udregning sluttede de i 1798, henholdsvis 1844 e.Kr.

Det, der ikke er opfyldt endnu, er: tilintetgørelsen af det fjerde kongerige, etableringen af Guds rige (7,11-27), det helliges genoprettelse og hornets endeligt og *det ikke ved menneskehånd* (8,13-14.25).

Til fordybelse

Profetien vedrørende de 70 "åruger" (det, der menes, er 70 uger á 7 år) i Dan 9,24-27 kan understøtte år-dag-princippet, hvorefter en uge á 7 dage også betegner 7 år.

Det er bemærkelsesværdigt, at perioden for Guds folks trængsel under det fjerde verdensherredømme (Rom) ikke formuleres som "tre en halv tid", men som "én tid og to tider og en halv tid". Selv om det matematisk set er det samme, betyder udtrykket muligvis, at trængslen får en brat ende (1-2-½), selv om den synes uendelig lang (1-2-4), som om den fordobles hele tiden. Når afslutningen på tidsmæssige forudsigelser ligger foran os, er disse ikke egnede til at beregne det nøjagtige tidspunkt (det har adventister forhåbentlig lært!). Hvis den ligger bag os, så fortsætter trængslen – indtil Mikael fremstår, "der står ved dit folks side" (12,1).

Kristen “nyfortolkning”

Matt 24,15
Luk 24,25-27
Joh 5,39

**Hvilket af Daniels syner henviser Jesus til?
Hvordan fortolkede Jesus og apostlene Det Gamle Testaments
profetier?**

I sin tale om endens tid (Matt 24-25) henviste Jesus udtrykkeligt til Daniels udsagn vedrørende *ødelæggelsens vederstyggelighed* (9,27; 11,31). At han anså denne begivenhed for at være fremtidig viser, at han (og med ham de første kristne) ikke længere læste Daniels Bog som en tekst om den jødiske historie, men nyfortolkede den for den kristne menighed. Det var ikke længere Antiokus IV Epifanes, der stod i fokus (som i de to [første] Makkabæerbøger), men derimod verdensmagten Rom.

Det var åbenbart Jesus selv, der som den første omfortolkede de gammeltestamentlige profetier i lyset af sin død på korset og sin opstandelse (Luk 24,25-27). Denne måde at læse på – med reference til Jesus – blev kendetegnende for bibelsk litteratur i urmenigheden (ApG 8,30-35 o.a.). Det er svært for os at leve os ind i, hvor usædvanlig denne Kristus-centrerede fortolkning var, idet den jo ikke harmonerede med messiasforventningen.

Til fordybelse

“‘Genlæsning’ betyder ny bearbejdelse af klassiske tekster og nyvurdering af tidligere tolkninger” (https://www.deutschlandfunk.de/relektuere-fluss-ohne-ufer.1184.de.html?dram:article_id=185355). Hvis “alle visdommens og kundskabens skatte er skjult” i Kristus (Kol 2,3), så er også Daniels Bog en kilde til skjult, men fra nu af åbenbart, kundskab om Kristus.

Til anvendelse

Naturligt nok begyndte de første kristne derfor at læse Daniels Bog i et nyt lys: Jesus Kristus er *stenen, der fylder hele jorden* (2,34.35.45), *Gudssønnen* i ildovnen (3,25), *Menneskesønnen*, der fik herredømmet (7,13-14), *fyrsternes fyrste* (8,11.25), *det højhellige* og *den salvede* (9,24-26), den himmelske *præstesikkelse* (10,5-6) og *Mikael, den store fyrste* (12,1).

Til eftertanke

“For alle Guds løfter har fået deres ja i ham” (2 Kor 1,20).

Ubrudt aktualitet

Dan 10,12-14;
12,1-4.9-12

Hvorfor gælder bogen især "endetiden"?

Hvilken velsignelse er lovet dem, der studerer den "ved dagenes ende"?

Selv om Daniels Bog er skrevet for mere end 2000 år siden, er den forbløffende aktuel – endda mere end nogensinde. Det er der mindst tre grunde til:

Gud griber ind i vores liv, idet han opretholder og velsigner. Han brugte Daniel på mægtig vis og reddede ham og hans venner ud af den største nød. Vi har også lov til at stole på, at han ikke vil lade os i stikken i prøvelser, fristelser og lidelse – også selv om der ikke sker et mirakel.

Gud er historiens suveræne Herre. Budskabet i Daniels Bog er, at han har kontrollen og styrer verdens gang: "... i Guds ord drages forhængeget til side, og vi ser bag ved og oven over og igennem hele dette spil og modspil af menneskers interesser og magt og lidenskaber, hvordan barmhjertighedens Gud ved sine virkemidler stille og tålmodigt får alt til at gå efter sin vilje" (Ellen White, *Uddannelse*, Dansk Bogforlag, s. 175).

Daniel og hans venner tjener som forbilleder. De ydede et væsentligt bidrag til stat og samfund og tilpassede sig de hedenske omgivelser uden at gøre indrømmelser til det "babyloniske" system. Deres loyale tro og hengivenhed over for Gud er en opmuntring til alle, der oplever modstand og nød i forbindelse med evangeliet.

Til eftertanke

"Guds ord taler tydeligt til alle, som studerer det under bøn. Hver ærlig sjæl vil finde sandhedens lys" (Ellen White, *Mod en Bedre Fremtid*, Dansk Bogforlag 2012, s. 421).

Resumé

De parallelle syn i Daniels Bog hjælper til at forstå indholdet. Som apokalypse kaster den med sit billedsprog et enestående blik på historien, der viser afslutningen på Guds frelsesplan. Kristne læser bogen ud fra en ny synsvinkel, nemlig i lyset af Jesus.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende spørgsmål	1 (Næsten) alle kan læse – men kan alle også forstå? Hvad kan gøre det vanskeligt at forstå tekster?
Supplerende spørgsmål	2 Hvad hjælper jer til at forstå Daniels Bog? Hvad har I derimod svært ved at forstå?
Dan 2,19-23	3 Hvad fortæller denne bøn om Daniels Bog? Hvad kan vi som bogens læsere forvente?
Dan 2,28.44-45	4 Hvad er jeres forventninger til studiet af Daniels Bog? (større indsigt i historien, oplysninger om fremtiden, personlig styrkelse af troen...)
Dan 7,12.25	5 Hvordan forholder I jer til Daniels tidsprofetier? Hvad betyder de for jer? Hvad har I det svært med?
Uddybende spørgsmål	6 Hvad kendetegner en kristen "genlæsning" af Daniels Bog? (se torsdagsafsnittet)
Afsluttende spørgsmål	7. Hvilken betydning har Daniels Bog for jeres tro – for menigheden – for samfundet?